

Redegjørelse
aktsomhetsvurderinger
Coop Øst SA 2022

Bakgrunn

Lov om virksomheters åpenhet og arbeid med grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold (åpenhetsloven) trådte i kraft 1. juli 2022. Loven er et norsk initiativ, men er ment å styrke gjennomslag for internasjonale retningslinjer og prinsipper for ansvarlig næringsliv, som FN sine veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter og OECD sine retningslinjer for flernasjonale selskaper.

Hovedformålet med åpenhetsloven er å fremme virksomheters respekt for grunnleggende menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold i forbindelse med produksjon av varer og tjenester. Loven gir også allmennheten rett til informasjon om virksomhetens håndtering av forhold knyttet til menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Organisering og informasjon

Coop Øst SA

Coop Øst SA (heretter Coop Øst) er en medlemseid detaljhandelsvirksomhet innenfor dagligvare- og byggevarebransjen. Coop Øst har virksomhet i fylkene Viken, Oslo og Innlandet. Coop Øst er tilsluttet Coop Norge SA (heretter Coop Norge), som er fellesorganisasjonen for alle landets samvirkelag. Totalt har Coop i Norge over 2 millioner medeiere som har meldt seg inn i ett av de 59 samvirkelagene.

Ved utgangen av 2022 var Coop Øst eid av 489.110 medeiere og hadde en omsetning på 8,6 milliarder. Coop Øst hadde 2.683 ansatte, med gjennomsnittlig årsverk på 1.647, og drev 114 butikker og varehus, som fordeler seg på følgende kjedekonsepter:

Kjedekonsept	Antall butikker/varehus
Coop Marked	2
Coop Mega	12
Coop Prix	24
Extra	60
Obs	7
Obs Bygg	9

Coop Øst består også av 22 heleide datterselskaper, samt 3 tilknyttede selskaper.

21 av datterselskapene er rene eiendomsselskaper og det siste er et forvaltningsselskap. Alle eiendomsselskapene eier en eiendom hvor Coop Øst er eneste eller den største leietageren.

Ingen av datterselskapene oppfyller alene kravene for å være omfattet av åpenhetsloven, men inngår i aktsomhetsvurderingene for Coop Øst samlede virksomhet. I det store og hele benyttes samme leverandører i Coop Øst og i datterselskapene, men også leverandører som kun benyttes i en eller flere av datterselskapene har vært en del av den innledende kartleggingen.

Når det kommer til de tilknyttede selskapene, har ikke disse blitt prioritert i 2022. Fokuset har vært på de deler av virksomheten hvor Coop Øst er eneeiere og har direkte innflytelse på den operative driften. Selv om Coop Øst ikke har kontroll over disse selskapene, presiseres det at man bør bruke sin innflytelse, for eksempel som styrerepresentanter og her sette fokus på menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold.

Varsling i Coop Øst

Coop Øst legger vekt på åpenhet og en åpen ytringskultur. En slik kultur er viktig for det generelle arbeidsmiljøet og for den enkeltes trivsel. Det er derfor viktig at ansatte varsler hvis det foreligger kritikkverdige forhold på arbeidsplassen. Med kritikkverdige forhold menes forhold som er i strid med rettsregler, skriftlige etiske retningslinjer i virksomheten eller etiske normer som har en bred tilslutning i samfunnet. Dette kan for eksempel være trakassering, diskriminering, mobbing og «utfrysning», uforsvarlig arbeidsmiljø, fare for liv og helse.

Coop Øst har mange ulike kanaler for varsling. Varsling bør skje til nærmeste leder, men kan også kommuniseres direkte til HR- og HMS sjef, verneombud, hovedverneombud, tillitsvalgt, hovedtillitsvalgt. Det kan også varsles til varslingsutvalget i Coop Øst.

Coop Øst har en egen rutine for varsling av kritikkverdige forhold. Rutinen skal bidra til å skape klarhet rundt hva som skal betraktes som forsvarlig fremgangsmåte ved varsling og hvilke forhold som kan være kritikkverdige. I tillegg har Coop Øst egne rutiner for mottak av varsler og hvordan håndteringen skal foregå.

Coop Øst har hatt seks varslingssaker i 2022. Alle sakene er håndtert etter arbeidsmiljøloven og Coop Øst sine interne rutiner.

Leverandører og forretningspartnere

I 2022 hadde Coop Øst, med tilhørende datterselskaper, 1.510 leverandører og forretningspartnere.

Primærvirksomheten er å selge daglig- og byggevarer til medeiere og kunder. De viktigste leverandørene er derfor de som leverer varer for videresalg. Fellesorganisasjonen, Coop Norge, er den største leverandøren og leverer nærmere 98,4 % av alle varer til videresalg i Coop Øst. Ca. 243 sideleverandører, står for de resterende 1,6 %. Coop Norge er totalt også den desidert største leverandøren og står for nærmere 90 % av den totale verdien (målt i kroner) av vårt samlede vederlag til våre forretningspartnere.

I forbindelse med primærvirksomheten er det også behov for anskaffelser av andre varer og tjenester. Disse fordeler seg på en rekke innkjøpskategorier hvor eiendom, håndverkertjenester, markedsføring, kraft, bank/finans/forsikring/pensjon, sikkerhet, kurs/konferanse og renhold utgjør de største.

Coop Øst sine førstehåndsleverandører er i det store og hele norske firmaer. Kun 9 førstehåndsleverandører er fra andre land enn Norge, og disse er Sverige, Danmark og Nederland.

Arbeidet med Åpenhetsloven

Organisering av arbeidet med aktsomhetsvurderinger

Det er styret i Coop Øst som har det overordnede ansvaret for å følge opp arbeidet med åpenhetsloven. Administrerende direktør i Coop Øst er ansvarlig for å tilrettelegge for at det foreligger aktiviteter som sikrer etterlevelse av åpenhetsloven i daglig, operativ drift. Administrerende direktør har gitt assisterende driftsdirektør Elin Jonsson myndighet til å tilrettelegge, lede og følge opp dette arbeidet. Assisterende driftsdirektør utøver sitt ansvar i tett samarbeid med en referansegruppe bestående av nøkkelroller fra ulike deler av organisasjonen.

Referansegruppen og forretningsledelsen har deltatt i digitalt kurs i ansvarlig innkjøpspraksis i regi av Etisk Handel og Coop Norge. Det har blitt avholdt intern opplæring for relevante

avdelinger på hovedkontoret. Digital opplæring er planlagt for alle våre operative ledere i butikk- og varehus, samt øvrige ansatte på hovedkontoret, høsten 2023.

Arbeidet med åpenhetsloven vil inkluderes i Coop Øst sitt program for interne revisjoner og vil jevnlig rapporteres til styret og forretningsledelsen i tråd med Coop Øst styrende dokumenter for arbeidet med åpenhetsloven.

Retningslinjer og rutiner

Styrende dokumenter er overordnede rammebetingelser for arbeidet med åpenhetsloven. I Coop Øst er dette følgende dokument:

- Styrende dokument – arbeidet med åpenhetsloven Coop Øst SA

Rutiner er beskrivelser av aktiviteter for å sikre etterlevelse av styrende dokumenter og lovkravene som stilles i åpenhetsloven. Følgende rutiner er opprettet ifm. arbeidet med åpenhetsloven:

- Rutine – gjennomføring aktsomhetsvurderinger Coop Øst SA
- Rutine – besvarelse henvendelser åpenhetsloven Coop Øst SA

Opprettelse av nye eller endringer i eksisterende styrende dokumenter godkjennes av styret i Coop Øst. Rutiner utarbeides og revideres av referansegruppen, og godkjennes av forretningsledelsen.

Coop Norge er også omfattet av åpenhetsloven. Coop Norge tilbyr veiledning, prosesser, maler og rutiner til samvirkelagene, men samvirkelagene vil på selvstendig grunnlag være omfattet av loven, og må selv etterleve de krav som stilles. Gjennom Coop Norge sitt medlemskap i Etisk Handel har Coop Øst også tilgang til kurs og materiell, som i stor grad har blitt benyttet i arbeidet med loven.

Coop Øst anerkjenner og etterstreber å følge «*Coop Norge SAs prinsipper for bærekraftig forretningspraksis*». I tillegg benytter Coop Øst «*Coop Norge sine etiske retningslinjer for leverandører*», som beskriver våre forventninger til leverandører og forretningsforbindelser.

Arbeidet med åpenhetsloven ble forankret i Coop Øst sitt styre den 08.03.2023. Styret har vedtatt en plan (og retningslinjer) for etterlevelse av åpenhetsloven, herunder plan for hvordan virksomheten skal utføre aktsomhetsvurderinger i egen forretningsvirksomhet, og overfor sine leverandørkjeder og forretningsforbindelser.

Styret vedtar videre at Coop Øst skal utarbeide og offentliggjøre en redegjørelse for aktsomhetsvurderingene innen den 30.06 hvert år og ellers ved vesentlige endringer i virksomhetens risikovurdering, samt overholde informasjonsplikten ved forespørsler fra allmennheten.

Kartlegging

Å prioritere en eller flere risikoområder på bakgrunn av alvorlighetsgrad betyr ikke at noen risiko er viktigere enn andre eller at virksomheten ikke gjør noe med annen risiko, men at det som har størst negativ påvirkning prioriteres først. Kartlegging og prioritering er en kontinuerlig prosess.

Følgende modell fra Etisk Handel har blitt benyttet som et utgangspunkt i kartleggingsarbeidet:

Figur 1 - kilde: Etisk Handel

Den overordnede kartleggingen startet med samtlige leverandører og forretningspartnere fra 2022. Her ble det innhentet informasjon om fakturert omsetning, land, bransje og avtaleforhold.

Da tilnærmet alle Coop Øst sine førstehåndleverandører er hjemmehørende i Norge og er underlagt norske lover og regler for arbeidsforhold og rettigheter, anser referansegruppen bransjerisiko som mer relevant i den videre kartleggingen enn landrisiko. Følgende risikoområder anses som særlig relevante:

- Ufaglært arbeidskraft
- Lønn
- Diskriminering
- HMS
- Arbeidstid

Coop Norge er stifter og medlem i Etisk Handel Norge, og jobber aktivt med ansvarlig innkjøp av varer og tjenester på vegne av samvirkelagene i Norge. Coop Norge stiller strenge krav til leverandører gjennom innkjøpsavtaler og etiske retningslinjer for leverandører, og velger leverandører basert på kriterier som kvalitet, leveransesikkerhet, bærekraft og arbeids- og menneskerettigheter. Coop Norge er som nevnt tidligere også omfattet av åpenhetsloven og gjennomfører derfor aktsomhetsvurderinger, og vil publisere en redegjørelse som dermed omfatter majoriteten av Coop Øst sine leverandører og forretningspartnere. Coop Øst vurderer at Coop Norge jobber godt med egne aktsomhetsvurderinger og henviser til deres redegjørelse som vil bli publisert på coop.no.

Som følge av egen risikokartlegging, samt kjente utfordringer knyttet til arbeidsforhold ble renhold og varer for videresalg – frukt og grønt, valgt å prioritere videre. Dette er også viktige direkteanskaffelser i Coop Øst hvor innflytelsen anses som forholdsvis stor. Det presiseres at disse områdene knytter seg til primærvirksomheten og er ikke relevante for noen av datterselskapene.

Renhold

Coop Øst er ikke kjent med faktiske negative konsekvenser for menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold knyttet til kjøp av renholdstjenester. Det foreligger likevel en risiko for negative konsekvenser gitt den generelle bransjerisikoen og at Coop Øst ikke har inngått

skriftlig avtale med samtlige leverandører innenfor dette området. De leverandørene, hvor det foreligger et formalisert avtaleforhold, er alle godkjente hos Arbeidstilsynet, noe som kan være risikoreduserende, i tillegg til selve avtalen.

Av de totalt 19 firmaene som ble benyttet i 2022, valgte arbeidsgruppen i første omgang å se på de ti firmaene Coop Øst har avtale med. ISS er en av disse, men her finns en sentral avtale med Coop Norge, så denne ble bortprioritert, da denne anses som dekket av deres aktsomhetsvurderinger. De ni resterende firmaene hvor det ikke foreligger et formelt avtaleforhold har blitt brukt til enkeltoppdrag, som for eksempel vindusvask, vask av handlevogner, o.l. Alle disse er svært små, med fakturert omsetning på under 13.000 i 2022.

Frukt og grønt

Coop Øst er ikke kjent med faktiske negative konsekvenser for menneskerettigheter og anstendige arbeidsforhold knyttet til innkjøp av frukt og grønt. Det foreligger likevel en risiko for negative konsekvenser gitt den generelle bransjerisikoen og områder som for eksempel migrantarbeidere, ufaglært arbeidskraft, HMS-systemer og hvorvidt det er ordnede former for arbeidstid og lønn. For å få bedre innsikt og forståelse for disse risikoområdene så har det blitt sendt ut et egenerklæringsskjema til leverandørene.

Totalt omfattet forretningsområdet varer til videresalg – frukt og grønt, 15 ulike leverandører eller produsenter. Innenfor dette området er det kun to leverandører hvor avtaleforholdet er formalisert gjennom en signert avtale. De ni største har blitt prioritert i den videre kartleggingen, da de øvrige seks anses som engangskjøp, med en meget lav fakturert omsetning.

Kun to av leverandørene Coop Øst samarbeider med opplyser at de bruker migrantarbeidere i sin virksomhet. Ufaglært arbeidskraft er veldig vanlig, men samtlige av leverandørene opplyser at det er ordnede forhold rundt HMS-systemer, arbeidstid og lønn. Alle leverandører som oppgir at de bruker migrantarbeidere oppgir også at de har egnede varslingsystemer for kritikkverdige forhold. Med bakgrunn i dette oppleves det som at det jobbes godt med risikoreduserende tiltak hos de leverandørene tilknyttet Coop Øst sine direkte innkjøp av frukt og grønt.

Tiltak og resultater

Per 2022 har referansegruppen ikke avdekket noen faktiske brudd på menneskerettigheter eller anstendige arbeidsforhold. Arbeidet med åpenhetsloven og særlig aktsomhetsvurderingene vil være en kontinuerlig prosess og jobben med å kartlegge de mest risikoutsatte forretningsområdene vil fortsette i året og årene som kommer. Coop Øst har via Coop Norge jobbet systematisk med etisk handel over mange år. I forbindelse med implementeringen av åpenhetsloven styrkes Coop Øst sitt arbeid med å løfte vekten på egne aktsomhetsvurderinger i leverandørkjeden. Dette er planlagt styrket videre over de kommende årene og videre tiltak vi være fokusert på å avdekke og forbygge negative konsekvenser i egen leverandørkjede.

Generelle tiltak

Det viktigste tiltaket for Coop Øst er å formalisere innkjøpspraksis og etablere skriftlige kontrakter der dette mangler.

I tillegg er det tenkt å evaluere, videreutvikle og utvide bruken av egenerklæringsskjema, sikre opplæring i alle relevante deler av virksomheten, samt undersøke mulighetene for bruk av systemstøtte til aktsomhetsvurdering og leverandør oppfølging.

Konkrete tiltak

Renhold

Et av de viktigste tiltakene er å få oversikt over de leverandørene Coop Øst ønsker å benytte seg av gjennom inngåelse av skriftlige avtaler. Dette vil forplikte til etterlevelse iht. Etske retningslinjer for leverandører og de forventningene Coop Øst har.

Som innkjøper av renholdstjenester er Coop Øst omfattet av påseplikten og dermed lovpålagt å gjennomføre kontroll av lønns- og arbeidsvilkår for de ansatte i renholdsfirmaene det kjøpes tjenester fra. Dette innebærer at det skal iverksettes systemer og rutiner for å undersøke, og om nødvendig følge opp at allmenngjøringsforskriften etterleves. Påseplikten kan oppfylles for eksempel ved at det tas inn kontraktsklausuler om at arbeidstakere minst skal ha de lønns- og arbeidsvilkår som følger av allmenngjøringsforskrifter, og at dette følges opp gjennom innhenting av dokumentasjon på arbeidstakernes lønns- og arbeidsvilkår ved behov. For årets gjennomgang av påseplikten, vil det samtidig sendes ut egenerklæringsskjema for leverandører iht. arbeidet med åpenhetsloven i Coop Øst. Skjemaene vil etter en gjennomgang være grunnlag for videre vurdering av hvilke renholdsfirma som eventuelt bør kontrolleres ekstra iht. åpenhetsloven. Planleggingen gjøres i Q2, mens gjennomføringen skjer i Q3 og Q4 2023.

Frukt og grønt

Også her blir en av de viktigste tiltakene er å få oversikt over de leverandørene Coop Øst ønsker å benytte seg av gjennom inngåelse av skriftlige avtaler. Det er dog viktig å poengtere at Coop Norge er hovedleverandør og det er derfor et poeng å begrense antallet sideleverandører.

Et annet tiltak er å gjennomgå og kvalitetssikre informasjonen i returnerte egenerklæringsskjema fra leverandørene.

Er det usikkerhet knyttet til eller mangler noen opplysninger så gjøres følgende tiltak:

- Skjema sendes tilbake til leverandør med beskrivelse av hva som er uklart eller mangler
- Leverandør inviteres til et møte hvor vi sammen går igjennom skjema

Ved behov bes leverandørene om utdypende opplysninger eller om å dokumentere opplysningene, for eksempel gjennom å ettersende sertifikater.

Det forventes at både inngåelse av avtaler, videre kartlegging og tydelig kommunikasjon rundt forventninger, vil virke risikoreduserende fordi det bevisstgjør leverandørene om at deres kunder vektlegger ansvarlighet, og at negative konsekvenser vil kunne påvirke det videre samarbeidet.

Det er et samlet styre i Coop Øst, samt administrerende direktør som signerer redegjørelsen.

Kjetil Monssen Ebbesberg
Styreleder

Nina Glomsrud Saxrud
Styremedlem

Anne Jødal Skuterud
Styremedlem

Einar Belsom
Styremedlem

Vibeke Sætre Pettersen
Vara styremedlem

Bjørn Gulbrandsen
Styremedlem ansatt

Camilla Gjerløw
Styremedlem ansatt

Jennie Andersson
Styremedlem ansatt

Tore Tjomsland
Adm. direktør